

Postoj SMO ČR k novele obalového zákona o povinném zálohování

15.1.2024 - Olga Dočkalová | Svaz měst a obcí České republiky

Hlavní argumenty a připomínky k předloženému návrhu:

1) Ve třídění odpadů je ČR na vysoké úrovni.

Vybudované obecní systémy jsou účinné a efektivní. Společně s ochotou našich občanů dosahuje ČR celkem 82 % třídění nápojových obalů. Důkazem je zpráva a hodnocení Evropské komise z června 2023, kdy Česko je zařazeno mezi 9 nejlepších států, které jsou na dobré cestě splnit stanovené recyklační cíle.

Povinný zálohový systém by jednoznačně naboural stávající systém separace. Obcím by se uměle odebrala nejlépe tříditelná a recyklovatelná komodita s nejlepší cenou v celkové hodnotě cca 500 mil. Kč (průměr za poslední roky pro celou ČR), aby pak novela část této ztráty kompenzovala zákonným přerozdělením financí z nevybraných záloh (ovšem jen po dobu 5 let) a tedy z peněz zákazníků - našich občanů.

Ministerstvo ŽP v novele rezignovalo na šanci využít příležitosti podpořit plnění vícero cílů odpadového hospodářství a místo toho upřednostnilo jen jeden cíl z nápojového sektoru. Novelou by se tak vytvořil nepoměr mezi jednotlivými komoditami (plast, sklo, papír, nápojový karton, kov).

Svaz požaduje, aby byla vypracována celková koncepce udržitelného odpadového hospodářství ve světle evropské legislativy a nastavených společných cílů EU v odpadovém hospodářství s akcentem na ekonomickou a ekologickou udržitelnost pro ČR, municipality, soukromý i veřejný sektor a občany.

2) Cirkulární ekonomika

Mezi důvody pro zavedení povinného zálohování nápojových obalů dle návrhu je podpora cirkulární ekonomiky, úspora primárních materiálů a snížení uhlíkové stopy.

S tímto argumentem nemůže SMO ČR souhlasit. Prvotně je třeba zdůraznit, že dosud vysbíraný a následně vytríděný plast bude svážen dvěma paralelními systémy - jeden na zálohované obaly a druhý na ostatní plasty ze žlutých kontejnerů. Navíc ze zálohového systému bude materiál svážen jen na dvě třídící linky v ČR. Dopady z tohoto pohledu nejsou zmíněny v důvodové zprávě MŽP a ani v RIA (Zpráva z hodnocení dopadů regulace).

V současnosti je již cirkularita zajištěna. Recyklátoři PET lahví dnes nemají problém se zpracováním do potravinové kvality. Např. firma PETKA Brno vyrábí kolem 40% a výrobci nápojů mají tak možnost nákupu recyklovaného Petu přímo od recyklátorů. Ani povinné zálohování nezvýší procenta pro výrobu nových lahví. Opět bude použito pouze 30 - 40% do nových lahví a zbytek do textilního nebo automobilového průmyslu.

3) Finanční dopady a celková nákladnost navrhovaného systému

Důvodová zpráva MŽP a ani RIA se nevypořádává s finančními dopady do území ve vztahu k vynaloženým investicím a v řadě případů i ve vztahu k jejich udržitelnosti.

Zavedení zálohového systému podle závěrečné zprávy RIA počítá mj. s investičními náklady instalace nápojových automatů (bez započtení nákladů na lisovací techniku) a zavedením zálohovacího systému ve výši více než 5 mld. Kč, ročními provozními náklady minimálně ve výši 1,3 mld. Kč, náklady operátora zálohového systému ve výši 3,9 mld. Kč, náklady zaměstnavatelů až 1 mld. Kč a snížením příjmů obcí z recyklovaných materiálů. Dle zákonodárce dojde navrhovanou právní úpravou ke zvýšení administrativní zátěže u dotčených orgánů státní správy, kdy jsou celkové roční náklady na výkon nové agendy odhadovány částkou cca 1,3 mil. Kč, přičemž do doby pokrytí těchto nákladů z výnosů zavedeného zálohového systému mají být tyto náklady pokryty navýšením rozpočtu MŽP. V rámci dalších finančních dopadů na podnikatelské prostředí zmiňuje důvodová zpráva nutnost založení nové akciové společnosti – operátora, kdy náklady na založení operátora byly dle zprávy RIA v rámci studie z roku 2020 stanoveny na částku 2,926 mld. Kč.

Tyto náklady vyznívají až absurdně v poměru k efektu, který má tento systém přinést. Aktuálně se v České republice vysbírá cca 42,5 tisíc tun PET láhví, přičemž od zavedení zálohování se očekává navýšení tohoto množství o 5 tisíc tun tak, aby byl naplněn cíl sběru 90 %. Zavádění zálohového systému má smysl jako motivační prvek v zemích, kde je nízká úroveň třídění odpadů. Česko má naopak již nyní vysokou efektivitu třídění, tudíž jsou náklady vynaložené na zavádění zálohového systému bezúčelné. Takto vysoká suma nákladů nutně zatíží všechny dotčené ekonomické subjekty, a to včetně prodejců, obcí, konečných spotřebitelů a státu nevyjímaje. Předkladatel tvrdí, že náklady systému ponesou výrobci. Je zcela evidentní, že výrobci nebudou kvůli zálohovému systému snižovat své marže, zisk, ani své dividendy. Vysoké náklady tohoto zbytného systému se přenesou na zákazníka.

4) Cíle stanovené a připravované v právních předpisech EU

V podmínkách České republiky, která již dnes dosahuje 82 % třídění nápojových obalů, a tedy plní evropské cíle stanovené k roku 2025, není zavedení takto nákladného zálohového systému dostatečně opodstatněné. Veškerých cílů, pro které je zavedení zálohového systému navrhováno, lze dosáhnout i při zefektivnění stávajícího komunálního systému a zapojení dalších pobídek k třídění.

V tomto směru je klíčové rozhodnutí Rady ministrů ŽP v EU, ze dne 18.12.2023, které definovalo jako průběžný cíl pro rok 2026 míru sběru PET na 78 % (snížením z původních 90%). Tuto míru Česká republika plní stávajícím systémem separace již minimálně od roku 2020 a dosahovaná míra sběru se stále zvyšuje. Neexistuje zde tedy objektivní důvod pro povinné zavedení zálohování.

5) Littering

Dle důvodové zprávy má dojít díky zálohovému systému ke snížení nákladů také v podobě úspory nákladů na úklid a odstraňování odhazovaných odpadů z jednorázových plastových výrobků (litteringu) z veřejných prostranství.

Je dokázáno rozbory, že v přírodě se vyskytuje 1-2 % PET lahví, jedná se pouze o statistickou odchylku.

K proklamovanému cíli údajného snížení nákladů na úklid uvádíme, že ani tento cíl nebude přijetím navrhované právní úpravy realizován, neboť sama navrhovaná právní úprava převzetí deformovaných obalů a obalů s nečitelnou etiketou zakazuje.

Snížení nákladů na úklid pak nebude při zavedení zálohového systému realizováno taktéž z důvodu, že v důsledku faktických překážek splnění požadovaného účelu dojde pouze k přemístění tohoto odpadu do míst zpětného odběru, kde bude tento, v případě nepřevzetí obalu oprávněnou osobou, opět pohozen. PET činní minimum z litteringu a samotný littering bude i nadále prováděn. Náklady na

úklid těchto odpadů tak nepochybně zůstanou zachovány.

Závěrem:

Proti novele MŽP se sešlo skutečně velmi mnoho kritických připomínek, jak ze strany HK ČR, SMO ČR, SMS ČR, krajů, Asociace krajů, UZS ČR, KZPS, některých ministerstev, antimonopolního úřadu, ale i řady dalších orgánů a svazů.

Tvrdá kritika se snesla jak na samotný záměr povinného zálohování PET lahví a plechovek, tak na důvodovou zprávu, včetně analýzy dopadů (RIA), ale také na jednotlivé paragrafy tohoto kontroverzního návrhu. Nepotvrdilo se tedy to, co k novele říkal pan ministr, tedy že povinné zálohování má velkou podporu mezi klíčovými partnery diskuze. Z připomínek silných připomínkových míst také plyne, že MŽP nemá podporu pro prosazení zpoplatnění letáků. Není podpora ani pro ministrem navrhované kompenzace pro obce. Navíc nápojáři požadují, aby obce dostávaly kompenzace pouze maximálně 5 let, pak chtějí všechny peníze pro operátora, tedy pro sebe. Tyto dva body jasně ukazují, že ministerstvem slibovaná kalkulačka a kompenzace pro obce jsou zcela nereálné.

Ing. Olga Dočkalová, starostka obce Sudice, členka Předsednictva SMO ČR a předsedkyně KŽP

<https://www.smocr.cz/cs/novinky/a/postoj-smo-cr-k-novele-obaloveho-zakona-o-povinnem-zalohovani>